

SBORNÍK

ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI ZEMĚPISNÉ

ROČNÍK 1968 • ČÍSLO 4 • SVAZEK 73

JOSEF KUNSKÝ — JOSEF RUBÍN

O POSTAVENÍ A NÁPLNI SBORNÍKU ČS. SPOLEČNOSTI ZEMĚPISNÉ V NOVÝCH PODMÍNKÁCH

Na sklonku roku 1968, tak bohatého na společensky významné události v naší vlasti, se chceme i my zamyslet nad postavením a zaměřením našeho časopisu v nově vytvořených podmínkách federalizovaného státoprávního uspořádání a v měnících se podmínkách hospodářského a technického zabezpečení. Se zřetelem k dosavadnímu historickému vývoji časopisu se pokusíme jménem redakce nastínit možnosti jeho programu pro nejbližší budoucnost.

Zeměpisná tvorba prvních let vývoje naší zeměpisné vědy se začala objevovat spolu s ostatními obory vědeckými v Časopise Českého musea, založeném r. 1827, později v Kroku, řízeném J. Sv. Preslem, ve Květech českých, v Šafaříkově Světozoru, v České včele, v Zapově populárním Poutníku, v Živě, založené J. E. Purkyněm a Janem Krejčím (1851), i v Památkách archeologických (od r. 1854).

Konečně nakladatel J. Otto započal s popularizačním úmyslem vydávat r. 1866 Zeměpisný sborník, vedený J. Řeřábekem a později F. Augustinem, J. Paclákem atd., ale ten zanikl po třech ročnících.

Pak — na čtvrt století — se opět zeměpisné články rozptýlily mezi různé časopisy přírodovědecké — Vesmír, Vlčkovu Osvětu atd. Konečně po založení České společnosti zeměvědné na jaře 1894 vznikl zásluhou J. Metelky Sborník České společnosti zeměvědné, jehož první svazek vyšel r. 1895. Většina našich předních zeměpisů se vystřídala v jeho redakci. Za okupace byl koncem r. 1944 Sborník zastaven a obnoven po revoluci roku 1945. R. 1957 byl vydán Rejstřík jeho prvních 50 ročníků 1895—1945. V něm jsou otištěny na prvním místě všechny obsahy těchto ročníků, zachycující obraz vývoje zeměpisné tvorby ve Sborníku v rámci tvorby světové, kterou registrují recenze literatury. V člancích a drobných zprávách jeví se tu vývoj jednotlivých oborů a směrů našeho zeměpisu. V letech 1911—1913 položili J. V. Daneš, C. Purkyně a R. Sokol základy naší geomorfologie; jsou tu články o morfoloickém vývoji středních Čech, Alp ve věku ledovém (základ polyglacialistiky A. Penckem — E. Brücknerem) a o terasách Mže, Vltavy a Labe. Geomorfologie zůstala věrna Sborníku, který zaznamenal celý její vývoj až po dnešek. Jiné obory zeměpisné se neformovaly soustavně, jiné rozkvetly jen za života jejich významných představitelů (historický zeměpis — B. Horák) a jejich odchodem téměř zanikly. V. Dvorský tu uložil své přední práce ze zeměpisu člověka. Pracovníci sousedních věd tu často publikovali své studie z věd hraničících

se zeměpisem. V r. 1919 se ve Sborníku objevuje první slovenský článek J. Volka o Smrečianské dolině v Liptově. Po r. 1945 byly ve Sborníku uveřejňovány výtahy z lepších seminárních, diplomových a podobných prací, zvl. z fyzického zeměpisu přírodovědecké fakulty KU a Sborník se stal tribunou prvních kroků mladých zeměpisců do literární vědecké tvorby. Obsahovým rozvržením měl Sborník od počátku s menšími výkyvy stejnou podobu s dnešní, ale s různými názvy rubrik. Zhruba první polovinu zaujímají články většinou původní, po nich následují menší články — rozhledy — referativního rázu, jež dnes znovu rozvíjíme pro jejich velký informačně vědecký význam. Potom následovaly Zprávy se zprávami o činnosti České společnosti zeměpisné a pak literární a mapové posudky. Rubrika, jíž se od začátku ve Sborníku — i mimo něj a rovněž v praxi — nedařilo, byla Zeměpis ve škole. Přes řadu význačných pracovníků v středoškolské metodice a didaktice zeměpisné se nedospělo k lepší koncepci této veledůležité aplikace zeměpisné. Je škoda pro celou naši kulturu, že jí to zeměpis nemohl dát v nejdůležitějším období stavu a lidského rozvoje ve škole. Nahradil to poněkud ve stupni vyšším, v literatuře populární pro dospívající a dospělý věk. Ale ani ta se nerozvinula tak, jak bychom si přáli v našich náročných snahách. To platí o literatuře cestopisné, zvláště původní české. Poslední doba ji zcela potlačila.

Listoval jsem vždy ve starých stránkách Sborníku s respektem i vlídným porozuměním. Je to úrodná četba ve zdrojích naší zeměpisné literatury, tak jak ji pro krásnou literaturu doporučoval ve svém Zapisníku i F. X. Šalda. Stránky Sborníku jsou zrcadlem doby, lidí, jejich práce, chyb i neschopností.

Redakce různého složení vždy usilovaly o rozvoj všech směrů zeměpisných. Umělé vynucování rovnoměrného zastoupení všech oborů zeměpisných v obsahu Sborníku nenašlo úrodu na ladách a neúrodných polích a lidech. V dnešní redakční fázi se staráme o zachycení i cizích ozvěn všech směrů zeměpisu, aby se čtenáři rozevřela co nejvíce okna až po nejkrajnější obzory naší vědy.

Sborník založila koncem minulého století tehdejší Česká společnost zeměvědná, zájmová organizace středoškolských profesorů, s přáním, aby byl pro ně informátorem o pokrocích zeměpisné vědy. Tato organizace nesla proslulou tradici českého učitele a profesora tak, že lidé od padesátých let tohoto století mohou po ní jen vzdychat. Maturanti oněch profesorů by dnes mohli snadno skládat státnice. Tento rozdíl výkonu je dnes bohužel ztracen a nutně přecházejí méně hodnotné výrobky dnešních universit a fakult do středních škol, aby jejich úroveň snižovaly hloub tak, jak se střídá běh generací. Pokušíme se na stránkách našeho Sborníku vrátit středoškolskému učiteli zeměpisu kvality jeho staré dobré tradice a zájemci o zeměpis poskytnout to nejlepší, co zeměpis jeho náročnější zvědavosti dává.

V současné době si náš Sborník podržel své postavení jako ústřední tiskový orgán Československé společnosti zeměpisné. *Domníváme se, že tuto funkci by měl zastávat i nadále v podmínkách federativního uspořádání obou společností — České i Slovenské.* Jestliže Geografický ústav SAV a Geografický ústav ČSAV mají nebo budou mít vlastní časopisy financované akademiemi, bylo by podle našeho názoru neekonomické, aby — jak se o tom hovoří — i každá ze společností měla svůj časopis o pouhých několika stech výtiscích, vysoce ztrátový a jen s největším úsilím zabezpečovaný. Tak, jako jsme pro zachování, resp. vytvoření Čs. společnosti zeměpisné jako střešové organizace, jsme i pro zachování a posílení jednotného zeměpisného časopisu pro obě

společnosti, a to z důvodů, jež budou dále rozvedeny. O formě podílu obou společností na vydávání tohoto časopisu lze se jistě korektně dohodnout.

Náš Sborník doposud slouží jako publikační fórum pro původní práce z fyzického, hospodářského i regionálního zeměpisu, z kartografie, částečně demografie a z různých vědních disciplín hraničících nebo se prolínajících daným tématem s geografii. Kromě toho časopis otiskuje krátké zprávy ze všech uvedených oborů, zprávy o činnosti zeměpisných společností a recenze map a odborné literatury. Je určen vědeckým a pedagogickým pracovníkům v zeměpisu a příbuzných oborech a jako členský časopis všem členům Společnosti.

Sborník plní tedy, nebo alespoň má plnit, dvě hlavní funkce:

1. *funkci informátora širší geografické veřejnosti* (tj. hlavně členů Společnosti z řad středoškolských profesorů), 2. *funkci tribuny vědeckých pracovníků v geografii*. Z toho mohou vyplývat různé potíže vyvolané odlišností zájmů obou hlavních skupin. Způsob, jak překonat tyto potíže, spatřují někteří zeměpisci ve vytvoření nového časopisu, který by publikoval i delší vědecké články, popř. jen ve světových jazycích, obdobně jako to činí *Geographia Polonica*. Sborníku by pak připadla funkce referátového časopisu pro širší geografickou veřejnost.

Dříve než k těmto podnětům zaujmeme stanovisko, pokusme se rozebrat současnou situaci ve vydávání zeměpisných časopisů u nás. V roce 1968 vycházejí v Československu tato geografická periodika:

1. *Sborník Čs. společnosti zeměpisné* (Academia) — 4X 96 stran ročně + přílohy.
2. *Geografický časopis* (Slovenská akadémia vied) — 4X 96 stran ročně + přílohy.
4. *Zprávy Geografického ústavu ČSAV* (GÚ ČSAV, Opava) — nepravidelně, asi 120 stran ročně + přílohy, neprodejné.
5. *Dějepis a zeměpis ve škole* (SPN) — 10X 32 stran ročně.*)
6. *Lidé a země* (Academia) — 10X 48 stran ročně + přílohy.

Rozsáhlejší zeměpisné práce (80—120 stran strojopisu) vycházejí též v *Rozpravách ČSAV* a v nově zřízené edici *Studie ČSAV* [o stejném rozsahu, avšak tzv. malotirážní technikou], popř. v časopisu *Práce přírodovědných pracovišť ČSAV v Brně*. Také jednotlivé university vydávají nyní řadu hodnotných prací ve svých sbírkách *Acta Universitatis* nebo *Folia přírodovědecké fakulty* ... — série *Geographica*. Kromě toho vydávají své pravidelné sborníky se zeměpisnými pracemi též pedagogické fakulty v Praze, Brně, Plzni, Českých Budějovicích, Ostravě, Olomouci, Prešově a snad i jinde. Mluví se o možnosti *rehabilitace Zeměpisného magazínu*, který byl administrativním zásahem zastaven v roce 1951.

Vidíme, že na nedostatek publikačních možností pro práce menšího a středního rozsahu si zeměpisná obec nemůže stěžovat. Rádi bychom při této příležitosti pomohli rozptýlit tu a tam se vyskytující názor, že ve Sborníku mohou publikovat jen vědečtí pracovníci z ústavů Akademie a vysokých škol. Zdůrazňujeme, že Sborník vždy byl, je a i nadále zůstane otevřen pro práce především členů Společnosti bez ohledu na to, zda pracují ve vědeckých

*) Od školního roku 1968/69 vychází samostatně časopis *Zeměpis ve škole* (SPN) — 10X 24 str. ročně.

ústavech, na školách všeho druhu či jinde. Základním kritériem musí být jediné odborná hodnota předložené práce, popř. její úměrný rozsah, forma a potřebnost námětu.

Vraťme se však k dříve položené otázce vytvoření dalšího zeměpisného časopisu. Zde bude na místě posoudit návrh nejen možnostmi naší Společnosti, ale v širších souvislostech.

Po vydání nového tiskového zákona umožňujícího dočasně svobodu slova a tisku nastala opět situace, za níž jsou možnosti vydávat jakýkoliv časopis silně omezeny jak administrativně, tak *ekonomicky* a *technicky*.

Toto omezení netkví zdaleka jen v nedostatku finančních prostředků (po velkém zvýšení cen papíru a tiskárenských prací v letech 1967—1968 je vydávání časopisu velmi nákladnou záležitostí!), ale v míře ještě významnější v naprostém nedostatku volné kapacity tiskáren. Všem novinářům a nakladatelským pracovníkům je dlouhotrvající havarijní stav československé polygrafie velmi dobře znám a není důvodu tuto skutečnost tajit ani před vědeckou a odbornou veřejností. Potrvá řadu let, než budou hrubé přehmaty v našem národním hospodářství, spáchané v 50. letech, alespoň zčásti napraveny, a než budou mít tiskárny zájem o tisk odborných časopisů s obtížnější sazbou a malými náklady. Do té doby, než bude vytvořen soulad mezi nabídkou a poptávkou v oblasti polygrafie, lze předpokládat další růst cen papíru a tiskárenských prací. Přitom je málo pravděpodobné, že by ČSAV nebo jiná instituce své dosavadní výdaje či dotace na ediční činnost zvyšovala, ale naopak se projeví spíše restriktivní tendence. Kromě toho nelze vyloučit, že dojde ke změnám v tvorbě cen časopisů. Místo direktivně určených cen nastoupí ceny ekonomicky zdůvodněné. Je třeba si uvědomit, že zatím ceny všech výše uvedených časopisů jsou v podstatě ceny intervenované, tj. nevyjadřují svěstojnou cenu příslušného časopisu, nýbrž vydavatelé na ně doplácí prakticky ze státního rozpočtu. Počínaje rokem 1968 nečiní výjimku ani populární časopis Lidé a země! Kdyby ceny měly odpovídat výrobním nákladům, musel by např. náš Sborník stát kolem 20,— Kčs za 1 číslo; podobná situace by nastala i u většiny dalších časopisů. Je pochopitelné, že se stoupající cenou by klesaly i odběry časopisů, což by mělo za následek další pohyb ceny nebo nakonec i ekonomickou neúnosnost vydávání takového časopisu. Zmínujeme se o těchto hospodářských otázkách poněkud podrobněji proto, že doléhají ve stále větší míře i do oblastí vědy, jež k nim nemůže nevzít zřetel, chce-li si zachovat realistický pohled na svět.

V této souvislosti se chceme stručně zmínit i o problémech distribuce našeho časopisu. V současné době se Sborník tiskne v nákladu 1100 výtisků. Z tohoto počtu jde 215 kusů zahraničním odběratelům (z toho však 145 výměnou za jejich publikace), 613 odebírají různé instituce a jednotlivci — členové i nečlenové ČSZ — a zbytek je jednotlivý prodej a rezerva.

Jestliže počet členů Společnosti je v Českých zemích 832 a na Slovensku cca 340, tj. celkem cca 1172 členů (podle stavu k 1. červnu 1968) a z nich pouze asi polovina odebírá svůj členský časopis, nemůžeme být s tímto stavem zcela spokojeni. Budeme proto hledat možnosti a cesty, jak jej zlepšit. Jednou z nich je samozřejmě zlepšení obsahu, resp. jeho přízpůsobení potřebám většího počtu zeměpisců. Vedle toho, má-li být Sborník skutečně pojátkem a informatorem všech členů Společnosti, a tedy časopisem členským v plném smyslu slova, je nezbytné, aby se dostával do rukou každého člena Společnosti bez

rozdílu, podobně jako např. u Čs. společnosti botanické každý člen automaticky dostává členský časopis *Preslia*. Je pochopitelné, že v takovém případě je členský příspěvek upraven tak, aby snížená cena časopisu v něm byla započítána. Také naše Společnost bude v brzké době stát před podobným rozhodnutím, neboť nebude patrně moci trvale nést stále stoupající náklady na tisk a papír při stagnující prodejní ceně.

Za této situace dospívá redakce Sborníku k závěru, že *eventuální vytváření nového časopisu s geografickou tematikou by nutně znamenalo tříštění sil a prostředků, kterých zeměpisná veřejnost jako celek v tomto státě rozhodně nemá nadbytek*. Spíše bychom měli spojit své síly a zvýšit kvalitu produkce, vybavení časopisu apod. Nejde totiž zdaleka jen o otázky hospodářské, ale také o otázku potřebného autorského „zázemí“, tj. o *literární kapacitu našich zeměpisců*. Ze zkušeností posledních i dřívějších let víme, že ani ta není neomezená. V případě jejího znatelného a trvalejšího zvýšení lze ostatně uvažovat o zvětšení periodicity Sborníku, což by mělo další výhodu v dosažitelnější aktuálnosti. Je třeba říci, že na rozdíl od populárních časopisů, jako např. *Lidé a země*, kde pro velké množství lze otisknout jen zlomek z došlých příspěvků, byla např. v našem Sborníku otištěna naprostá většina předložených prací. Jen v ojedinělých případech musela redakce práci odmítnout buď pro její slabší úroveň, neaktuálnost, nebo nepřislusnost do tohoto časopisu. Větší spolupráce se zahraničními autory naráží na dosavadní celostátní devizové předpisy.

Pokud se vyskytly u některých čtenářů výtky např. na nerovnoměrné zastoupení jednotlivých oborů zeměpisu v našem Sborníku (např. malý počet hospodářsko-zeměpisných článků), nezbyvá redakci, než aby se k nim připojila. Tyto výtky jsou totiž — byť prostřednictvím redakce — adresovány zcela konkrétně např. hospodářským geografům a představitelům dalších odvětví zeměpisu, kteří nám nedokázali výsledky svých prací prostě předložit. Je třeba vzít též v úvahu, že větší nebo menší literární zastoupení jednotlivých složek všeobecného i regionálního zeměpisu zpravidla zobrazuje také daný stav oboru a naprosto není výsledkem „snahy redakce“ potlačovat či preferovat ten či onen úsek zeměpisu, jak se někdo může mylně domnívat. Všeobecně trvá již delší dobu převaha prací z geomorfologie. A řekněme otevřeně, že bude trvat do té doby, než se pracovníkům ostatních odvětví zeměpisu podaří vyrovnat se svou pracovní a literární produktivitou geomorfologům. Žádná redakce vědeckého časopisu — i při vši snaze udržet určitou proporcionalitu — nemůže sama zajistit ideální stav nebo po stránce autorské obsazovat články vlastními silami. Nedisponuje také mocenskými prostředky, jimž by přiměla např. některého autora k napsání potřebného článku, když tento autor sám necítí potřebu sdělit výsledky své práce odborné veřejnosti, když požadavku redakce jednoduše nevyhoví — a jiné vhodné autory pro dané téma třeba ani nemáme.

To platí zvláště o určitém druhu článků, po němž se po léta volá: jsou to články podávající ucelené informace o metodických problémech geografie nebo články shrnující nové poznatky určitého odvětví zeměpisu dosažené u nás a ve světě v posledním období, jež by zejména zachycovaly různé nové směry, proudy a tendence daného úseku a rozšiřovaly tak celkový rozhled našich čtenářů po špičkové problematice oboru. Mluvíme o nich jako o *článcích rozhledového typu*. Jako příklady lze uvést např. článek L. Loydy „Neotektonika v geomorfologii“ (č. 2/1966), J. Raušera „K otázce biogeografické rajonizace“ (č. 3/1967) a jiné. Autorské zpracování takových článků je nesmírně obtížné,

přestože jde o práce v podstatě kompilačního rázu. Jsou však tvůrčí v tom smyslu, že mohou svým kritickým a polemickým přístupem k řešeným problémům napomáhat vývoji studované problematiky a přinášet i vlastní nové názory a náměty. Předpokládá to neustálé sledování vývoje daného oboru (ne však příliš úzkého) ve světě, prostudování velkého množství speciálních prací v zahraničních časopisech a v neposlední řadě i tzv. „syntetický typ“ autora, který dovede z velkého množství informací zachytit nejpodstatnější — nejen skutečnosti samy, ale zejména souvislosti a vztahy mezi nimi.

Ve snaze vyjít vstříc výše uvedeným a dalším oprávněným požadavkům geografické veřejnosti rozhodla se redakce zavést od roku 1969 stálou rubriku ROZHLEDY a žádá naše přední geography, aby do ní pravidelně přispívali, a to nejen na individuální vyzvání, ale i z vlastní iniciativy.

Hlavní část prostoru v časopisu bude pochopitelně i nadále věnována *původním pracím* ze všech odvětví geografie (o rozsahu 10—20 stran strojopisu). Větší pozornosti se dostane i otázkám teorie vyučování geografii a školské geografii; chceme zde publikovat původní články s touto tematikou i články rozhledového typu. Tak se Sborník stane přitažlivější pro převážnou část členstva, tj. pro učitele a profesory zeměpisu na školách 2. a 3. cyklu. V rubrice *Zprávy* budou uveřejňována kratší sdělení zhruba čtyř základních typů: 1. *osobní zprávy a jubilea*, 2. *zprávy z vědeckých a pedagogických konferencí, o činnosti ústavů* doma i v zahraničí apod., 3. *výzkumné zprávy*, 4. *referativní zprávy* (zpravidla ze zahraničních pramenů). Myslíme, že zvláště tomuto poslednímu typu zůstává náš časopis zatím mnoho dlužen. Příčinou toho je jednak nedostatek místa, jednak, a to hlavně, okolnost, že naši zeměpisci jen v malé míře sledují práce svých zahraničních kolegů-specialistů natolik rovnoměrně z hlediska oborového a zároveň oblastního, aby byli s to o nich pravidelně referovat. Pokud se tak přece jen děje, bývá referováno mnohdy o tématech příliš úzkých, málo zajímavých a nepřilíš potřebných pro většinu čtenářů Sborníku. U zpráv osobních vadí někdy malá aktuálnost. Autoři příspěvků k různým výročím apod. si většinou neuvědomují, že musí zaslat rukopis nejméně 7 měsíců před vydáním čísla, v němž má být příspěvek uveřejněn. A tak se stává, že oslavujeme něčí sedmdesátiny v době, kdy jubilant je třeba již o rok starší... Je tedy zřejmé, že zejména první a čtvrtý typ zpráv vyžaduje pevnější řízení redakcí a také spolupráci mnohem širšího okruhu autorů.*)

Ve *Zprávách z ČSZ* budeme přinášet zprávy o činnosti Společnosti a jejich jednotlivých poboček, pokud je ovšem pobočky včas zašlou, a drobná organizační a redakční sdělení. Ve zprávách o činnosti poboček se nevylučují ani stručné české výtahy (cca 10—20 řádek) z mimořádně významných přednášek, jež byly v pobočkách uskutečněny. V nich by měly být shrnuty jen poznatky autora, jež by mohly zasáhnout širší zeměpisnou veřejnost. To se týká jak přednášek odborných, tak i referátů např. ze zahraničních cest.

Jistým problémem zůstává rubrika *Literatura*. Platí o ní do značné míry totéž, co bylo řečeno o zprávách referativního typu. Mnoho čtenářů by uvítalo, kdyby tato rubrika obsahovala jednak důkladnější kritické recenze nejpozoru-

*) Prosíme na tomto místě členy Společnosti, kteří mají pravidelný přístup k vhodným zahraničním pramenům a sledují určitý obor nebo určitou oblast a měli by zájem o dodávání referativních, popř. jubilejních zpráv pro Sborník, aby se o tuto spolupráci (která je honorována) přihlásili u výkonného redaktora. V případě potřeby můžeme některé zahraniční časopisy našim spolupracovníkům pravidelně zapůjčovat k excerpování.

hodnějších, hlavně československých publikací, jednak anotované záznamy o významnějších novinkách zeměpisné literatury z celého světa, popř. s uvedením knihovny v ČSSR, kde by byla zájemcům přístupná. Podaří-li se nám tuto službu zorganizovat s pomocí bibliografického oddělení GÚ ČSAV, zavědeme ji v našem časopise v příštím roce. Autoři recenzí by měli mít také na paměti potřebnou aktuálnost a nezasílat redakci recenze na knihy vyšlé před 2—3 roky.

Kartografická literatura by mohla být součástí předchozí rubriky, neboť podle našeho názoru tam plně náleží, stejně jako literatura z jiných zeměpisných disciplín. *Mapy a atlasy* by zůstaly samostatnou složkou v rámci recenzí, popř. novinek.

Jedním ze základních problémů každého vědního oboru, a tedy i zeměpisu, je jeho *terminologie*. Přiznejme si, že na tomto úseku je ještě mnoho otázek diskusních. Řada termínů i velmi často užívaných nemá vždy jednoznačný a vyhraněný význam a definice některých pojmů (např. hustota zalidnění, osídlení, cirk, faléza, tafoni a mnoho jiných) mohou být různými autory chápány, a tedy i formulovány poněkud odlišně. Při stávajícím nedostatku geografického terminologického slovníku by se mohl náš Sborník stát diskusní tribunou pro takovéto otázky a tím přispět k vykrytalizování a žádoucímu zpřesnění alespoň nejběžnějších zeměpisných pojmů, jejichž povaha to dovoluje a jak to praxe vyžaduje. Redakce hodlá proto v nejbližší době zavést pravidelnou rubriku, v níž budou diskusní termíny kriticky rozebírány a objasňovány, popř. zcela nové, dosud málo známé termíny vysvětlovány.

Věříme, že většina čtenářů navrhované úpravy Sborníku, byť nejsou nikterak revoluční, s uznáním uvítá. I časopis s bohatou tradicí se má postupně vyvíjet tak, aby pokud možno nejlépe odpovídal potřebám doby. Redakce se vynasnaží, aby v rámci omezených hospodářských a technických možností (nedostatek finančních prostředků, papíru, dlouhé výrobní lhůty, někdy nedokonalost tisku apod.) časopis stále zlepšovala ke spokojenosti čtenářů i autorů. Může se jí to však podařit jen tehdy, jestliže členský časopis Československé společnosti zeměpisné bude vytvářen co největším okruhem našich zeměpisců, a to nejen z řad České, ale i Slovenské společnosti zeměpisné. Voláme proto všechny české a slovenské zeměpisce k aktivní spolupráci!